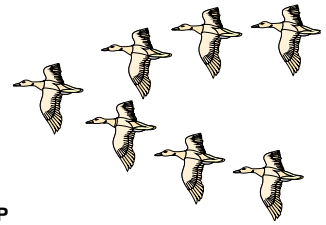


In vogelvlucht



MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP



NUMMER 47, NOVEMBER 2022

Inhoud

Vooraf	3
Weidevogels kunnen niet zonder water	4
Een overpeinzing bij overzomerende Visarenden op Tiengemeten	10
In Duitsland geringe Kerkuil op Tiengemeten	11
In België geringde Kerkuil werd niet oud	11
Zweedse reus op bezoek	12
Streetview	13
Gemiddeld jaar voor de Hoeksche Waardse uilen in 2022	14
Enerverende koffiebreaaks	16
Geslaagd broeden van Steltkluit op Korendijkse Slikken	19
Alternatieve nieuwjaarsexcursie	21
“Soft to share !”	23
Zeearenden van de Korendijkse Slikken ook in 2022 succesvol	27
Trektellen op één oor	29

Bijlagen

- ❖ Bijlage 1: Geografische begrenzing van 's Lands Bekade Gorzen binnen de Korendijkse Slikken.
- ❖ Bijlage 2: Verspreidingskaart van broedende steltloperterritoria op 's Lands Bekade Gorzen.
- ❖ Bijlage 3: Verspreidingskaart van eendenterritoria op 's Lands Bekade Gorzen.
- ❖ Bijlage 4: Verspreidingskaart van territoria van Veldleeuwerik, Graspieper en Scholekster op 's Lands Bekade Gorzen.
- ❖ Bijlage 5: Notulen van de bijeenkomst van de vogelwerkgroep d.d. 7 april 2022.

NB: de bijlagen zijn op verzoek verkrijgbaar bij de redactie (bertjanluijendijk@gmail.com).

Coverfoto: Juveniel Paapje op doortrek in het Oude Land van Strijen. Adembenemende schakering van subtiele herfstkleuren. Strijen, september 2022, Rob van Mourick.

Vooraf

PETER DE BARSE

Wie wil niet worden verrast door een bijzondere waarneming? Dat zijn vaak de krenten uit de pap. In ons vogelblad is hier vaak iets over te lezen. Het kan een zeldzame vogel zijn, maar net zo goed bijzonder gedrag van een algemene soort. De vogelwereld is gelukkig niet te voorspellen en daarom is onze vogelhobby altijd weer zo boeiend! In het verslag over de excursie van onze werkgroep in september zie je onder andere een foto van een Boomleeuwerik, waarvan we maar liefst 10 exemplaren van dichtbij hebben zien scharrelen, op zoek naar zaadjes. Dat is zo'n uniek moment waaraan je denkt als je die plek later weer bezoekt.

In het kader van de afsluiting van de Kinderboekenweek, die dit jaar in het teken stond van de natuur, ben ik gevraagd mee te doen aan het Gi-Ga-Groen festival dat gehouden is op 15 oktober in Strijen. Kinderen uit de hele Hoeksche Waard konden langskomen en enkele leden van HWL (Vogelwerkgroep en Jeugdafdeling) hebben de kinderen kunnen vertellen over de mooie vogels die zo dichtbij te ontdekken waren. Op het moment dat ik dit schrijf moet dit nieuwe evenement nog plaatsvinden, maar ik weet nu al zeker dat we met de kinderen mooie vogelavonturen gaan beleven.

Over avonturen en ontdekkingen gesproken. Bij de voorbereiding op Gi-Ga-Groen ben ik in aanraking gekomen met Terra Ultima ofwel 'het einde van de wereld'. Dit zinspeelt op apocalyptische ellende, maar daar willen we onze kinderen natuurlijk niet aan blootstellen. Nee, het is een werkelijk fantastisch (kinder)boek over expeditie naar een nieuw, over het hoofd gezien, reusachtig continent, gelegen aan het einde van onze wereld, maar waarvan de vindplaats niet wordt prijsgegeven. De prenten en beschrijvingen van de expeditie en soorten die daar zijn aangetroffen zijn zo fraai. Ik blader er regelmatig in en zie steeds

meer details. De Latijnse naamgevingen vind ik prachtig en het is voor de lezer een heerlijke ontdekkingsreis in deze nieuwe wereld. Natuurlijk laat ik een voorbeeld zien van een voor ons nieuwe vogelsoort, de *Tucanogemina carcinoforma*, ofwel de Toekantweelingkrab. Wat een geweldig dier! En wie wil deze loopvogel niet eens tijdens een strandwandeling ontmoeten? Elke beschreven soort is een feest om te bestuderen.



1. Toekantweelingkrab *Tucanogemina carcinoforma* op het strand van Terra Ultima. Illustratie van de hand van Raoul Deleo, ontleend aan het boek Terra Ultima.

Als je de komende feestdagen iemand wilt verrassen, kind of volwassene, dan kan ik dit boek van Raoul Deleo en Noah Stern van harte aanbevelen; niet voor niets winnaar van de Woutertje Pieterse Prijs en de Gouden Penseel voor het mooiste kinderboek van dit jaar!

Zo zie je dat elke dag weer, struinend in een boek, in het veld of in deze editie van 'In Vogelvlucht', veel te genieten valt. Ik wens jullie samen met Marianne weer veel leesplezier toe!

..



2. De plasdraspercelen hebben een bijzonder positief effect op de Wintertaling als broedvogel. 's Lands Bekade Gorzen, voorjaar 2022, Gert Huijzers.

Weidevogels kunnen niet zonder water

GERT HUIJZERS

Het broedseizoen 2022 kan voor wat betreft 's Lands Bekade Gorzen, de boeken in als een geslaagd seizoen, maar wel één met nadrukkelijke kanttekeningen. Het slagen van het broedseizoen is vooral toe te schrijven aan de twee plasdras locaties die vanaf 2020 kunstmatig met zonnepompen zijn gecreëerd. Het begrip slagen is relatief, maar hiervan is wel sprake in vergelijking met de afgelopen jaren, waar de bodem met de aantallen weidevogels in zicht kwam.

Meest opmerkelijke nieuwkomers zijn Kluut (7), Steltkluut (2) en Wintertaling (6)!

2022 is mijn vierde jaar weidevogel BMP (broedvogel monitoring project) (SOVON) op rij, van de bekade gorzen op de Korendijkse Slikken, voorheen 's Lands Bekade Gorzen.

Tot de aankoop door Natuurmonumenten (hierna te noemen: NM) in 1978 stonden ze te boek als twee aparte entiteiten, die beide commercieel werden geëxploiteerd. De bekade gorzen zijn circa 125 ha groot en beslaan van

oost naar west een lengte van ruim 3,5 km en is op zijn smalst circa 125 meter en op zijn breedst ongeveer 550 meter.

Waterpeilbeheersing

De bekade gorzen kennen een eigen waterregiem, wat afhankelijk is van regenwater, het inlaten van water via de sluisjes of het in- of uitmalen met Bosmanmolens. De waterpeilbeheersing is van cruciaal belang voor de weidevogels en staat in het broedseizoen soms op gespannen voet met de belangen van de pachters. Gelukkig is NM daar in 2022 met de betrokken pachters goed uitgekomen. Ten eerste door gedurende het broedseizoen een waterpeil van 60+ NAP over de gehele lengte van de bekade gorzen aan te houden en ten tweede door het op peil houden van twee plasdras percelen, die met behulp van 2 zonnepompen van NM en 3 zonnepompen van Coöperatie Collectief Hoeksche Waard (hierna te noemen: CCHW) daar kunstmatig voor zorgen. De waterstand op de natte percelen staat gemiddeld op circa 75+ NAP, met uitschieters tot even boven de 80. Dank aan de boeren, Van Bergeijk, Melissant en Oudijk en CCHW en NM!

Het op peil houden van de gewenste waterstand van de langgerekte smalle 's Lands Bekade Gorzen is in de droge voorjaren een hele

uitdaging en de laatste jaren eerder regel dan uitzondering. Op moment dat er in periodes van droogte water bij moet, is meestal de waterstand van het Spui en Haringvliet door weersomstandigheden te laag en is het onmogelijk is om water via de sluisjes in te laten of met de molens in te malen. De laatste jaren heeft NM daarom water in laten pompen. Aan een structurele oplossing wordt gewerkt. Hopelijk dat een subsidiëring voor een permanente gecompartmenteerde waterpeilbeheersing tot stand komt. De enige manier om de weidevogels te houden.



3. Zonder zonnepompen van CCHW en NM zou het broedseizoen er op 's Lands Bekade Gorzen compleet anders uit hebben gezien. 's Lands Bekade Gorzen, voorjaar 2022, Gert Huijzers.

Invloed van de waterpeilbeheersing op de weidevogels

In voorgaande vier jaren, waarbij op 2021 na, sprake was van droge, kille voorjaren, lukte het niet om het water op het gewenste peil van 60+ NAP te houden en zag je de weidevogels weinig succesvol broeden en verder in aantal teruglopen en nog meer naar de plasdras percelen trekken.

Zonder deze kunstmatige plasdras locaties zouden we het overgrote deel van de huidige weidevogel- en eendenpopulaties waarschijnlijk zelfs als soorten kwijtraken. Op de SOVON-kaarten is te zien hoe deze groepen zich op deze plasdras locaties concentreren. De twee plasdras locaties liggen bijna 2 km uit elkaar, met daartussen tal van gortdroge weilanden, die in 2022 ietwat vocht hadden via de verhoogde waterstand als die de greppels bereikte. Een soort van groene woestijn, waar het zonder de

graspiepers, veldleeuweriken en scholeksters leeg zou zijn.

De vogels van de plasdras locaties roepen tal van herinneringen op aan vroeger tijden, als ik op weg was naar één van mijn inventarisaties van de ruigtegedeelten en dan onderweg werd begeleid door een koor van door de lucht buitende en roepende Kieviten, Grutto's, Tureluurs en Scholeksters. Nu is het op die plekken stil en concentreert het zich voor deze soorten en de meeste eenden op de plasdras locaties. Door de plasjes met slikrandjes trekt het ook soorten als de Kluut en zelfs Steltkluut

aan. Beiden deden het goed: alle 7 klutenparen en 1 van de 2 steltklutenparen brachten jongen groot, evenals de Tureluurs, Kieviten, Grutto's en Scholeksters. Het was voor het eerste dat Steltkluten op de Korendijkse Slikken tot broeden kwamen. Tezamen met de Wilde eenden, Krakeenden, Slobeenden, Zomertalingen en Wintertalingen is het een

drukte van belang, iets wat je bijna niet meer mogelijk achtte. De 6 territoria van de Wintertalingen zijn even bijzonder als van de Steltkluut, want sinds de inventarisaties vanaf 1969 hebben de in het voorjaar aanwezige Wintertalingen nooit aan de BMP criteria voldaan. Dit jaar is ook de beste van 3 plasdras jaren, omdat vanaf het begin het water op peil is gebleven. De 6 territoria waren over beide percelen gelijkmatig verdeeld. De 2 territoria van de Zomertalingen lagen in het westelijk perceel.

Duidelijk is dat meer plasdras locaties gewenst zijn en in eerste instantie bij voorkeur zo dicht mogelijk bij elkaar, om een kritische massa in aantallen vogels te creëren, die van belang zijn voor een gezamenlijke verdediging tegen predatoren.

Naast het kunstmatig nat houden van de plasdras locaties, heeft de dit jaar gemiddeld hogere waterstand van 60+NAP naar mijn

mening een positief effect gehad op het aantal paren Kieviten en de spreiding ervan. De hogere waterstand zorgde er namelijk voor dat het water de meeste greppels bereikte. De greppels liggen in alle percelen en zorgen op deze manier voor een meer gevarieerde en voor de vogels beter bereikbare bodemfauna, zoals Regenwormen voor een zichtjager als de Kievit.

Iets wat van groot belang is, want op het natte voorjaar van 2021 na, liggen alle percelen er de meeste jaren uitzonderlijk droog bij. Een structuur waar volwassen Grutto's en Tureluurs onmogelijk bij hun voedsel in de bodem kunnen komen en hun kuikens ook niet de gewenste vliegen en muggen aan de stengels van de planten vinden, omdat die in zo'n droge habitat niet tot ontwikkeling komen. Voor de Kievit ligt dit net wat anders, maar te droog werkt voor deze soort ook niet.

Met het hebben van plasdras locaties en natte greppels is het broedsucces nog niet gegarandeerd. Afgelopen seizoen heb ik, ondanks dat het niet met aantallen kan worden onderbouwd, een groot verschil in het groot komen van jongen ervaren tussen de twee locaties. Waar bij het perceel van Van Bergeijk in het oosten bijna alle jongen van Kluut, Steltkluut, Kievit, Tureluur, Grutto en Scholekster vliegvlug werden, was dat zeker niet het geval bij het perceel van Melissant in het westen. Daarbij ben ik onder andere afgegaan op tot welk moment en hoeveel alarmerende vogels er waren. In het oosten liep dat tot laat in het seizoen door, terwijl in het westen dat zich al veel eerder afbouwde. Jammer genoeg heb je bij het perceel in het westen vanwege de hogere vegetatie veel minder zicht op de locatie zelf, om de jongen te kunnen volgen, dan bij het perceel van Van Bergeijk, omdat je daar vanaf de riethevel een veel beter overzicht hebt. Een ander verschil was dat bij Van Bergeijk alle vogels tezamen ten strijde trokken tegen vermeende predatoren, die tot ver buiten de locatie werden weggebracht; iets wat ik bij Melissant veel minder heb gezien. Of en welke predatie hier mogelijk aan ten grondslag ligt durf ik niet te zeggen, maar Buizerd en Zwarte kraai

zaten bij de laatste regelmatig aan de randen, kiekendieven vlogen er overheen, terwijl Blauwe en Grote zilverreiger er regelmatig in het plasdras foerageerden. In het afgelopen half jaar zijn Vossen ook regelmatig op de Korendijkse Slikken en de aangrenzende polders gezien. Geen idee of dit perceel ook wordt bezocht. Zeker 'iets' om ook nauwgezet te volgen.

Hieronder de belangrijkste feiten per soort.

Blauwborst

Niet verwacht maar de soort lijkt verdwenen uit De Pit. In het begin wel gehoord, maar blijkbaar toch naar een andere locatie gegaan.

Bosrietzanger

In lijn met andere 'rietzangers' ook voor deze soort een mooi aantal territoria (6).

Brandgans

Het lastige om deze soort te tellen is dat de massa zich als kolonie op het weitje Melissant heeft gevestigd, wat ik tijdens het broedseizoen niet betreed en waar bovendien een groot deel vanwege het water niet is te bereiken. Verder broeden er in toenemende mate langs slootkanten vanaf het midden van de bekaide gorzen naar het oosten toe, waar tijdens de BMP niet langs wordt gelopen. Zodoende ga ik van ondertelling uit.

Ekster

Het enige broedgeval is in de tuin van het witte huis bij De Pit, die binnen de kartering valt.

Fuut

Dit jaar bijna kolonievorming van Futen in De Pit. Tijdens één van de laatste tellingen zwommen bijna alle ouders met net uitgekomen donsjongen tussen de veren, wat suggereert dat ze nagenoeg allemaal tegelijk zijn gaan broeden. Opmerkelijk genoeg pendelen veel van de aanwezige Futen, net als in voorgaande 2 jaren, voor visvangst tussen De Pit en het Spui. Is er sprake van een tekort aan vis(broed) in De Pit?



4. De Kievit lijkt goed te profiteren van de verhoogde waterstand over de gehele bekade gorzen. 's Lands Bekade Gorzen, voorjaar 2022, Gert Huijzers.

Gele Kwikstaart.

Een verrassende stijging van 1 naar 4 territoria. 3 van de 4 bevinden zich in het middenstuk langs de buitendijk, grenzend aan de akkers van de Eendragtspolder.

Gierzwaluw

Deze soort hebben hun nesten bij Bakkerskeet.

Graspieper

Een lichte stijging voor deze weidvogel die over het gehele gebied is verspreid. Valt niet altijd mee om deze soort te karteren, omdat de hoeveelheid zingende vogels altijd beperkt is. Ik richt me vooral op vogels die zich regelmatig op een bepaalde locatie ophouden, daar alarmeren of zich daar onopvallend gedragen.

Grauwe Gans

De Grauwe Gans komt meestal langs slootkanten tot broeden. Zoals bij de Brandganzen is er sprake van enige ondertelling, omdat tijdens de BMP niet langs elke slootkant wordt gelopen.

Grutto

Gelukkig voor dit jaar ook weer 6 koppels op het bekade gedeelte, die zich intussen op of zeer

nabij de plasdras stukken ophouden. Onduidelijk is hoe succesvol de Grutto's zijn geweest, maar op grond van tot hoever in het seizoen alarmering plaatsvond, heb ik beperkte verwachtingen van vliegvlugge jongen.

Kievit

De beste score over de laatste vier jaren en zelfs bijna een verdubbeling versus vorig jaar. In tegenstelling tot de Grutto waren er voor deze soort wel tot laat in het seizoen alarmerende koppels. Bovendien op percelen waar ze de afgelopen jaren niet aanwezig waren, wat waarschijnlijk te maken heeft met de verhoogde waterstand in de sloten, die menig tot diep in weilanden penetrerende greppel nat hield. Kieviten jagen vooral op zicht, waarbij Regenwormen een belangrijke voedselbron voor hen zijn, die alleen naar boven komen in vochtige grond en vegetatie. De natte greppels zijn ook van belang voor de ontwikkeling van muggen, waarvan de larven en de uitvliegende muggen van belang zijn voor de kuikens.

Kleine Karekiet

Een verdrievoudiging ten opzichte van vorig jaar. Geen idee of dit past in de trends van SOVON (2021 is daar nog niet opgenomen).

Kluut

Een mooie vestiging van 7 koppels op het perceel van Jan van Bergeijk. Nog mooier is dat het bijzonder succesvol is geweest, waarbij alle paren vliegvlugge jongen lijken te hebben grootgebracht.

Krakeend

Een verdubbeling (17) in vergelijking met vorig jaar. In het westen bijna alles op het plasdras perceel Melissant en in het oosten de andere 5 paren verspreid over verschillende percelen.

Kuifeend

In het voorjaar altijd rijkelijk aanwezig in De Pit, om daarna geleidelijk te 'verdwijnen' of zich over het gebeid te verspreiden, maar blijkbaar met een dalende tendens. Apart!

Rietzanger

Voor deze Rietzanger een verdubbeling versus 2021. Opmerkelijke gelijke trends voor Bosrietzanger en Kleine karekiet in dit jaar.

Roerdomp

De Roerdomp is na twee jaar weer uit De Pit verdwenen en heeft zich nu in het hart van de (afgesloten) wandelroute gevestigd. Er lijkt een samenhang met de waterstand in De Pit. De afgelopen twee jaren heeft het water in De Pit circa 30-50 cm hoger gestaan dan normaal en is het begin 2022 weer naar beneden gebracht. Daar tegenover staat dat juist dit jaar het rietveld binnen de wandelroute veel langer nat is gebleven. De reden om een andere locatie te zoeken?

Roodborsttapuit

Twee territoria, één bij kijkhut de Brede Hoek en de ander bij Bakkerskeet.

Scholekster

Blijft stabiel met 15 territoria en verspreid over de gehele bekade gorzen en zeker geen afhankelijkheid van de plasdras percelen.

Slobeend

Deze soort profiteert duidelijk van de plasdras, ruim een verdubbeling (22), waarbij het overgrote deel in de plasdras secties. Waar in voorgaande jaren de meeste vogels in de



5. De territoria van Veldleeuwerik, Graspieper en Scholekster tref je over de gehele bekade gorzen aan. 's Lands Bekade Gorzen, voorjaar 2022, Gert Huijzers.

aangrenzende Leenheerengorzenpolder bleven hangen, vond nu met het opschuiven van het broedseizoen een verplaatsing naar de natte secties van 's Lands Bekade Gorzen plaats.

Steltkluut

Een prachtverrassing dat deze soort met 2 koppels op het perceel van Van Bergeijk tot broeden is gekomen, waarvan één succesvol met 2 vliegvlugge jongen. Het andere koppel heeft tweemaal een broedpoging ondernomen, maar helaas zonder succes. Aanvankelijk zat één van de koppels in het plasdras van Melissant, maar is na enkele dagen naar de andere zijde van de Korendijkse Slikken verkast om zich bij het andere koppel te voegen.

Tafeleend

Dit jaar geen territoria die aan de SOVON-criteria voldoen. Verrassend, want in het begin van het broedseizoen was er enkele weken volop activiteit met 6 druk baltsende koppels in De Pit. Het is een mysterie waar ze gebleven zijn.

Tureluur

Een fijn herstel na vorig jaar (10>16). Zonder plasdras zou het eerder een omgekeerde ontwikkeling zijn. Bijna alle paren zaten in de natte gedeelten.

Veldleeuwerik

Alsof het vanzelfsprekend is om zoveel Veldleeuweriken te horen en te zien. Over de volle lengte van het gebied tref je in bijna ieder perceel één en soms zelfs 2 territoria aan, zelfs aan de randen van de plasdras secties. Ik schreef al eerder over de opmerkelijke stijging bij de 'rietzangers', maar zie dat al schrijvend eigenlijk bij de meeste zangers terug dit jaar. Iets wat ik vanwege mijn Live Atlas tellingen ook in de aangrenzende polders waarnam.

Waterhoen

Voor het eerst officieel gekarteerd voor De Pit, maar ik ga ervan uit dat de soort er ieder jaar broedt, maar net als rallen daar een beetje een geheimzinnig leventje leidt.

Wilde Eend

Blijft enigszins stabiel, is verspreid over het gehele gebied, met alleen in het westen een

lichte voorkeur voor plasdras. Gezien de neergaande tendens (SOVON) van groot komende jongen, ben ik erg benieuwd naar de aantalsontwikkeling in komende jaren.

Wintertaling

Misschien wel de grootste verrassing deze soort. Sinds 1969 nooit tot een positieve (SOVON) kartering gekomen en dit jaar maar liefst 6 territoria, gelijkelijk verdeeld over de plasdras percelen van Van Bergeijk en Melissant. Net als voor de Zomertaling en Steltkluut heb ik beide locaties extra in gaten gehouden voor deze soorten. Vanaf het begin waren er koppels die normaliter in de loop van het broedseizoen verdwijnen, maar waar nu de woerden achterbleven. Iets wat vooral bij het perceel van Van Bergeijk goed te volgen was. Met twee extra controles trof ik één keer drie woerden tegelijk aan, verspreid zittend over de locatie waar daarvoor de koppels zich ook ophielden. Zodanig dat ze ook binnen de teldata vielen. Altijd lastig omdat begin juni dikwijls alweer de eerste mannen terugkeren. Graag had ik een vrouwtje met jongen gezien, maar je kunt niet alles hebben.

Zomertaling

Mooi dat de soort ook dit jaar weer aanwezig is. Nu met twee, één meer dan in 2021. Net als bij de Slobeend en Wintertaling ligt hier ook een link met de Leenheerengorzenpolder, waar de soorten tussen pendelen. Het plasdras is doorslaggevend om ze in de 's Lands Bekade Gorzen te krijgen. Tot een maximum van 3 woerden en een eend werden ze op het plasdras bij Melissant gezien. Op 31 mei trof ik zelfs 7 woerden aan in de Leenheerengorzenpolder!

- ❖ [Bijlage 1: Geografische begrenzing van 's Lands Bekade Gorzen binnen de Korendijkse Slikken.](#)
- ❖ [Bijlage 2: Verspreidingskaart van broedende steltloperterritoria op 's Lands Bekade Gorzen.](#)
- ❖ [Bijlage 3: Verspreidingskaart van eendenterritoria op 's Lands Bekade Gorzen.](#)
- ❖ [Bijlage 4: Verspreidingskaart van territoria van Veldleeuwerik, Graspieper en Scholekster op 's Lands Bekade Gorzen.](#)

••



6. Juvenile Visarend, op doortrek in het Oude Land van Strijen. Strijen, september 2022, Hilco Fransooijs.

Een overpeinzing bij overzomerende Visarenden op Tiengemeten

GERARD OUWENEEL

Het aantal waarnemingen van twee Visarenden op en rond Tiengemeten in de afgelopen zomer was van een dusdanige regelmaat, dat de optie reëel is dat de twee er hebben overzomerd. Naast de drie stellen in de Biesbosch, die de afgelopen zomer ieder drie jongen grootbrachten, brachten óók daar opnieuw enkele losse exemplaren de zomer door. Met de negen jongen van 2022 erbij, kwamen in de Biesbosch sinds 2016 38 jongen groot. Trouwens, er broedde ook een stel 'ergens' op de Noord-Veluwe, welk paar het eveneens tot jongen bracht.

Met de gang van zaken in de Biesbosch van destijds als voorbeeld geven de zomerse Visarenden op Tiengemeten stof tot nadenken. Alvorens het eerste stel in 2016 tot broeden kwam zwierven er al jaren 's zomers enkele exemplaren rond. Het 2016-duo begon in de

nazomer van 2015 met de nestbouw zodat ze, toen ze voorjaar 2016 uit hun winterkwartier terugkeerden, direct hun nest konden betrekken, wél nadat ze het wat opgekalefaterd hadden. Trouwens, die nestbouw verloopt snel en stiekem. Binnen drie weken weten Visarenden die klus te klaren.

Stel nu dat de Visarenden Tiengemeten een aantrekkelijke broedlocatie vinden, hetgeen gemeten naar visarendennormen en het overzomereren zo maar zou kunnen, dan is het zaak de vogels al in de nazomer in de gaten te gaan houden of er aanstalten worden gemaakt voor nestbouw en alsdan het bewuste eilanddeel af te sluiten. En, niet onbelangrijk, er op toe te zien dat het publiek zich aan de verbodsbepalingen houdt. Toen alweer een paar jaar geleden Zearenden een nest bouwden op Tiengemeten gingen de vogels niet over tot broeden. Weliswaar sloot Natuurmonumenten de dijk af, maar te beluisteren valt dat het met de naleving van die maatregel magertjes gesteld was. Tot dusver zijn de Zearenden niet op Tiengemeten teruggekomen, althans als broedvogel.

••



7. Kerkuil met Duitse papieren in de Karantijn. Tiengemeten, november 2021, Janus Verkerk.

In Duitsland geringe Kerkuil op Tiengemeten

JANUS VERKERK

Iedere maand telt Rob Burgmans voor Natuurmonumenten en SOVON de vogels op Tiengemeten. Hiervoor stelt de natuurorganisatie aan Rob de "gator" ter beschikking. Dat is een gemotoriseerde 4x4 met cabine, die Rob de mogelijkheid biedt het gehele eiland tot in alle uithoeken te doorkruisen. Ik vergezel hem soms en op het eiland is altijd veel te zien en te noteren. Genoeg werk voor twee tot drie man. Op 12 november vorig jaar bezochten we in het kader van deze telling de Karantijn, een oud gebouw met historie, op de oostpunt van het eiland. Op de grond lagen verse braakballen van een Kerkuil; duidelijk herkenbaar vanwege de donkere kleur en het formaat. Na enig zoeken ontdekten we dan ook de Kerkuil en we waren onder de indruk van de verschuilkunsten van de vogel. Eenmaal gevonden lijkt het zo gemakkelijk, maar het nam met drie man toch een behoorlijke tijd in beslag.

Wat we toen nog niet wisten was dat de vogel een paar maanden later dood zou worden aangetroffen op dezelfde locatie. Bewoners uit de buurt hebben de uil meegenomen en geprepareerd. Dus stonden we een paar maanden later wederom oog in oog met dezelfde Kerkuil, maar nu geprepareerd. En wat bleek? De vogel droeg een Duitse ring die de

preparateur in overleg met de eigenaren er om had laten zitten.

Navraag leerde dat de uil was geringd als nestjong op 3 juli 2021 in Gladebeck, Duitsland, zo'n 400 km oostelijk van Tiengemeten. Best vonden wij, waaruit maar weer eens blijkt dat Kerkuilen toch wel echte opportunisten zijn en overal op kunnen duiken.

Een voetnoot bij dit verhaal: de jonge uil bevond zich in kast 456 Ook in Duitsland worden dus volop kasten geplaatst!

..

In België geringde Kerkuil werd niet oud

GERARD OUWENEEL

Op 13 juni 2022 kreeg ik een telefoontje van een inwoner van Strijensas dat op de zolder van haar boerderij een dode Kerkuil gevonden was. Het schepsel was in verre staat van ontbinding, of eigenlijk verdroging. Toen ze de resten in de vuilcontainer wilde deponeren zag ze dat het kadaver een ring droeg. Vandaar het telefoontje.

Toen ik mij aan de Laning in Strijensas meldde, bleek het om een Belgische ring te gaan, ringnummer L179075. Na de gegevens via de site van het Museum Science te hebben ingebracht, kwam verrassend snel de doopceel van de ongelukkige vogel. Deze was op 3 juni 2021 als een pul geringd in Wolfsdonk in het Vlaamse Brabant, op een afstand van 84 kilometer van Strijensas.

Gelet op de staat waarin het kadavertje zich bevond moet de vogel al vele maanden eerder zijn omgekomen. Oud is deze dus niet geworden.

..



8. Eén van de adulte Reuzensterns in actie boven De Pit. Korendijkse Slikken, september 2022, Gert Huijzers.

Zweedse reus op bezoek

GERT HUIJZERS

Tijdens mijn bijna dagelijkse bezoek aan Spuimonding Oost werd op 14 september 2022 mijn aandacht al vrij snel naar een ruwe kreet getrokken. Toen niet onmiddellijk de link gelegd naar de Reuzenster, ondanks 2 waarnemingen in de voorgaande weken, maar dat duurde niet lang en ontdekte al snel niet één maar twee van deze magnifieke sterns en dacht zelfs een derde vogel te horen.

De twee adulte vogels verbleven in de Leenheerengorzenpolder (LHGP) en foerageerden boven de aangrenzende plas 'De Pit' op de Korendijkse Slikken (KS). Na een minder geslaagde jacht keerden de twee vogels weer terug naar de LHGP en streken neer op de slikranden in het centrale gedeelte, tussen tal van wintertalingen, ganzen, meeuwen en steltlopers. Een eerstejaars Slechtvalk zorgde plots voor paniek onder de vogelbevolking. Nog voor ik het goed in de gaten had waren beide Reuzensterns verdwenen en keerden ook niet meer terug. Ongeveer 1 uur later was er toch

weer een Reuzenster present, ditmaal ging het om een onvolwassen vogel. Ook deze vogel komt langs om in De Pit te gaan vissen en met succes, een Baars blijktens de foto's. Prachtig om te zien hoe deze zware stern in het water duikt, boven komt met een behoorlijke Baars en in de vlucht de vis goed legt en naar binnen werkt.

Bij het bekijken van de foto's blijken twee van de vogels geringd te zijn. Na enige bewerking is de kleur en inscriptie van één exemplaar goed herkenbaar, blauw S77, wat naar een ringproject in de Ume delta in de Botnische Golf bij Zweden leidt. De Reuzenster is in Europa een broedvogel van onder andere de Zweedse en Finse kust en trekt in niet al te grote aantallen in het najaar via ons land naar Afrika. Soms doen ze dan de gebieden rond de Spuimond aan, maar tot gisteren zag ik nooit meer dan één van deze sterns aan deze zijde van het Spui.

Naslag op Waarneming.nl laat zien dat de Reuzenster in ieder geval vanaf de begin jaren van dit medium (2004) bijna jaarlijks in de Hoeksche Waard wordt gezien. De meeste waarnemingen, variërend van 1 tot maximaal 3 exemplaren, zijn in de nazomer en bijna altijd in

natuurgebieden aan de zuidoever van de Hoeksche Waard.



9. Onvolwassen Reuzenster met een pasgevangen Baars boven De Pit. Korendijkse Slikken, september 2022, Gert Huijzers.

••

Streetview

JANUS VERKERK

Het volgende verhaal speelt zich af in Midden-Zweden met een dubbele link naar de Hoeksche Waard. Vele vogelwerkgroepleden kennen Marco Lodder. Marco was van oorsprong eigenlijk visser, maar via een omweggetje is hij in de Hoeksche Waard in de vogelarij geraakt. Jarenlang was hij coördinator van de uilenwerkgroep. Dat deed hij met verve en een aanstekelijk enthousiasme. Geen wonder dat Marco, na te zijn geëmigreerd naar Midden-Zweden, het vogelen daar fanatiek voortzette, met nog steeds de uilen als zijn grote passie. En dan kun je in Zweden even vooruit. Denk aan aanstekelijke soorten als: Oeraluil, Sperweruil, Dwerguil of Ruigpootuil. De laatste zit zelfs met regelmaat in zijn tuin te roepen. Hoe mooi zou het zijn wanneer Marco ook eens een Laplanduil in het vizier zou krijgen. Die kans diende zich spoedig aan.

Op een gegeven moment werd hij door “locals” getipt over een opvallende afgebroken berk waar deze fantastische uil steevast bovenop te zien zou zijn. Hij moest er wel een eind voor rijden, maar dat had Marco er graag voor over. De bewuste berk werd gezocht en gevonden. Maar er was geen uil te bekennen! Marco gunde zich een aantal weken later een tweede kans, met helaas hetzelfde resultaat. Het bewijs van de aanwezigheid van de Laplanduil stelde hij wel vast: onder de berk lagen enkele grote braakballen, die Marco vanzelfsprekend verzamelde en per omgaande naar Oud-Beijerland stuurde. Daar aangekomen, ging Klein Profijt-beheerder Merijn direct aan de slag met het uitpluizen van de braakballen, die alleen resten van de Grote bosmuis bleken te bevatten, een in Nederland overigens vrij zeldzame soort. Om de gegevens van de braakballen nauwkeurig vast te leggen, ging er een mailtje naar Zweden met de vraag of Marco zo vriendelijk wilde zijn de juiste coördinaten van de vindplek door te geven. Daaraan voldeed Marco graag, maar hoe kom je zo snel aan de juiste gegevens? Nu is er in Google Maps een applicatie, Streetview geheten, die je een aantal foto's van de aangeklikte locatie laat zien, alsmede de bijbehorende juiste coördinaten. Ooit verzameld door zo'n autootje, waarvan het dak is uitgerust met vier camera's die je mogelijk weleens in je eigen straat hebt gezien. En zo maakte Marco op zijn pc een virtuele zoektocht naar de markante berk, die hij overigens al snel had gevonden. Wie schetst echter zijn verbazing!? U voelt 'm denk ik al aankomen: op zijn pc verscheen de bewuste afgebroken berk, met bovenop een enorme uil! Een heuse adulte Laplanduil, die daar dus zat terwijl de camerawagen terplekke de Streetview opnamen maakte. Bizar verhaal toch?

••



10. Kerkuilen ringen in een schuur. Ruud Polderman, broedseizoen 2022.

Gemiddeld jaar voor de Hoeksche Waardse uilen in 2022

RUUD POLDERMAN

Na de moeilijke winter in 2021, waarbij in februari met sneeuw en vorst veel uilen zijn gesneuveld, was de verwachting voor 2022 niet hoog gespannen. De start in 2022 was ook al niet geweldig met een hele droge periode in het voorjaar. Duidelijk werd dat de muizenstand zich pas in de 2e helft van het jaar herstelde.

Kerkuil

Het positieve gevolg van deze hogere muizenstand was dat er bij de Kerkuilen 6 tweede broedsels konden worden genoteerd, met ook meer jongen. Het gemiddelde broedresultaat was tot 1 augustus nog 2,8 jongen, terwijl vanaf 1 augustus het gemiddelde broedresultaat 4 bedroeg. Een opmerkelijk

verschil! Daarmee werd een zekere achterstand deels goedgemaakt.

Op 17 locaties werd er gebroed en op 6 locaties dus twee keer. Totaal zijn er tot nu toe 80 jongen geboren, maar nog enkele kasten moeten gecontroleerd worden. Het is afwachten of er ook nog een derde broedsel gaat komen, hoewel het al vrij laat in het jaar is.

Van de geringde Kerkuilen was de gemiddelde leeftijd op de ringdatum 37 dagen en het gemiddelde gewicht 320 gram. Hoewel er dus minder jongen in de kasten zaten tot augustus was het gemiddelde gewicht vergelijkbaar met de jongen, geringd na augustus.

Op 28 van de 101 locaties zijn 1 of 2 Kerkuilen aanwezig, waarvan bij de meeste locaties één kast is geplaatst. Vrijwel allemaal op zolders van schuren en een klein aantal in half open schuren. Regelmatig worden boerderijen echter gesloopt of krijgen een woonbestemming zodat het aantal locaties met uilen zal verminderen. De maatregelen die voor de Kerkuilen worden getroffen met vervangende woonruimte voldoen vaak niet en vertrekken de uilen. Er zijn gelukkig voldoende kansen (lege kasten) en het lijkt er op dat het aantal broedlocaties slechts licht is gedaald.

Steenuil

Bij de Steenuilen kan gesproken worden van een matig jaar.

In totaal werd op 28 locaties gebroed, waarvan op 4 locaties het broedsel is mislukt, zonder dat duidelijk werd wat de oorzaak was. Op één locatie waren de eieren niet bevrucht, maar op de andere locaties waren de eieren verlaten.

Omdat niet alle Steenuilen in een kast broeden, maar bijvoorbeeld onder een daklijst van een schuur, is er voor die locaties waarvan wel duidelijk is dat er gebroed is, een voorzichtige inschatting gemaakt van het aantal jongen dat is uitgevlogen. Totaal komen we dan uit op 42 jongen.

Van de geringde Steenuilen was de gemiddelde leeftijd 20,9 dagen met een gemiddeld gewicht van 129 gram.

Het afgelopen jaar zijn er met de stormen die we hadden 8 steenuilenkasten uit de boom gewaaid en zijn, of moeten nog worden teruggezet. Nog niet alle kasten zijn bezocht, met name nog niet in het oostelijk deel van de Hoeksche Waard.

Van de 177 locaties met een steenuilenkast werd bij de bezochte kasten in 14 kasten gebroed door een Spreeuw, in 12 gevallen door een mees, in 1 geval door een Kauw en in 1 geval bewoond door een muis. Bovendien hadden we in 8 kasten een bijenvolk, waarvan er 3 konden worden schoongemaakt omdat de bijen waren vertrokken. Daarnaast heeft een imker een volk geschept en is de kast teruggehangen.

Ransuil

Van de Ransuilen hebben we informatie gekregen over slechts een klein aantal roepende takkelingen. Omdat we daar niet actief naar zoeken is de informatie afhankelijk van meldingen van derden. Zeker is echter dat ze op minimaal 9 locaties hebben gebroed.

Bosuil

Ook van de Bosuilen is weinig informatie binnengekomen. Er zijn zeker 4 locaties in de Hoeksche Waard, waarbij op een broedlocatie 3 jongen zijn gezien.

Terugmeldingen

De werkgroep heeft de volgende terugmeldingen ontvangen van (resten van) dode uilen: 10 Kerkuilen, 1 Steenuil, 2 Ransuilen, 1 Bosuil en 1 Velduil. De rollertjes op hectometerpaaltjes op de A29 lijken effect te sorteren: slechts in één geval werd een dode Kerkuil in de nabijheid van de rollertjes aangetroffen. Zie voor een filmpje van Rijkswaterstaat: <https://youtu.be/PpCNDAvs2zA>

Voor zo ver bekend heeft de vogelgriep weinig of geen invloed gehad op de uilenbestanden.

Tot slot is er nog het tragische verlies van een Velduil, waarvan een vleugel werd gevonden in

het bos bij Heinenoord. Het sterke vermoeden bestaat dat deze is getroffen door een wiek van één van de daar geplaatste windmolens.



11. Karin van den Berg ringt een takkeling. Broedseizoen 2022, Ruud Polderman.

De uilenwerkgroep bestaat thans uit 14 personen, waarvan 3 niet actief.

Voor het oostelijke deel van de Hoeksche Waard zoeken we nog een vrijwilliger die beschikt over een ladder en zelfstandig (met hulp) de kasten kan controleren.

..

Enerverende koffiebreaKs

GERARD OUWENEEL

Naar mijn smaak brengen de dagen tijdens de maandwisseling van augustus naar september een van de fijnste periodes van het jaar. En niet alleen om de vele vogels. Om die voorkeur te vertolken vind ik niet de juiste woorden. Mogelijk is een begripvolle zielknijper in staat een getuigenis uit me los te schrapen. Breekt september aan dan komt het tot enige weemoed, een sentiment waarin de seizoenvergankelijkheid sterker opspeelt dan tijdens maandwisselingen in andere jaargetijden. De overgang naar september heeft iets van Gerard Coxs Het is weer voorbij die mooie zomer. Of van September in The Rain, de song die Frank Sinatra, Sarah Vaughn en Dinah Washington lang geleden stemmingsvol brachten – ik vraag mij overigens af of zestigminners die namen kennen.

Qua weertype was begin-september 2022 de mooie zomer nog geenszins achter de rug. En was buiten van septemberregentjes geen sprake. Het is donderdagmorgen 1 september 2022 rond koffietijd. Na het doorlopen van de obligate ochtendhandelingen nemen wij aan tafel onder genot van de Kikundikoffie van schoonzoon Rommert de agenda voor de komende dagen door. Wij zitten niet vis à-vis. Zoals gewoonlijk heb ik mijn zetel in een positie gemanooeuvreerd die constant zicht op de tuin biedt. Om direct te kunnen controleren wat zich eventueel daar aan vogelgedoe ligt de Leica-kijker onder handbereik. Na ruim een halve eeuw huwelijk staat Els die schrijlingse houding wel toe, althans, verbaal. Een niet altijd geruisloos verlopend acceptatieproces ging aan die tolerantie vooraf. Aanvankelijk accepteerde Els niet dat tijdens de koffiebreaKs de aandacht wisselde tussen haar, het ochtendblad, agenda-overleg en vogels buiten.

Excuses voor dit inkijkje in ons privébestaan. Maar u moet er doorheen om het verloop van de enerverende vogelgebeurtenissen in onze

tuin op die 1e september en de dagen nadien te laten inwerken. Waarbij ik mij bewust ben het risico te lopen een verwijtend 'daar heb je hem weer met zijn tuinvogels' te gaan aanhoren.

Bij de trits ochtendhandelingen had ook een bezoek behoord aan het vertrekje waarin bij menigeeen de verjaardagskalender hangt. Ook in dit huis. Een kalender die Erik van Ommen destijds had gedecoreerd met een selectie van zijn fijne aquarellen. Ik had de oogstmaand september opengevouwen en gezien dat Erik voor die maand een Grauwe Vliegenvanger had verkozen. En ook dat er voor september inmiddels meer namen opstonden van heengegane personen dan van degenen die de komende maand een verjaardagviering te wachten stond. Het is een van de nare consequenties van ouder worden.

Terwijl Els en ik tijdens de koffiebreaK de agenda nalopen en verjaardagen selecteren die aandacht moeten verkrijgen scan ik de tuin. Twee dagen eerder, op de 30e augustus, had er tijdens het koffiehalfuur plots een Grauwe Vliegenvanger over en door de tuin gebuiteld. Vanuit de in voorbije maanden afgestorven vlier ondernam de vogel zijn weergaloze loopings om insecten te bemachtigen. Een adrenalinestoot. Nota bene een Grauwe Vliegenvanger in de tuin, zo'n tien meter uit de pui! Het was mijn eerste grauwe vlieg in 2022, althans, in Nederland. Ruim twee maanden eerder waren ze in de paradijselijke tuin van Rob de Jongs Farm Lator in Hongarije bijna niet uit zicht geweest. Maar de laatste in Nederland was dat jagende stel van ruwweg een jaar eerder op het marktplein in Bourtange. Ze hadden daar de met vogelaarsmakers genoten avondmaaltijd in hoge mate verder veraangenaamd.

Agendaverplichtingen hadden die donderdag genoodzaakt de koffiebreaK kort te houden. Maar het gevoel van gelukzaligheid dat die grauwe vlieg bracht had de hele dag glans gegeven. De volgende, de laatste augustusdag dus, had zoveel haastwerk gebracht dat de ochtendkoffie erbij was ingeschoten. Wél was ik even uit de drukte ontsnapt om de Leidingstraat



12. Juvenilele Grauwe Vliegenvanger in het zachte najaarslicht. Maasvlakte, september 2008, Richard Diepstraten.

in het nabije Oude Land van Strijen na te lopen op Paapjes, ook een soort die de maandwisseling augustus/september zo fijn maakt. Ze waren er, vier stuks. En ook een Tapuit. Die vijf wisten het welzijnsgevoel moeiteloos te prolongeren.

Nu vandaag is mijn tuingrauwe vlieg er weer of nog. Of is het een andere? Hij onderneemt zijn sky-danceloopings weer vanuit de bijna kale vlier, de struik waarvan wij decennialang in zijn bloeitijd iedere zomer genoten en die met deze grauwe vlieg zijn afstervingsproces stijlvol markeert. Het door en boven de tuin buitende vogeltje blinkt in de óók vandaag volop schijnende zon soms op tot een zilvergrijs schichtje. Tijdens het verorberen van een buitgemaakte insect kijkt de vogel nu en dan rond. Het grote zwarte oog heeft iets vertrouwenwekkends. Een veteraan vogelaarsvriend bekende onlangs drie vogelsoorten te onderscheiden die vertrouwdheid uitstralen: Morinelplevier, Paapje

en Grauwe Vliegenvanger – niet toevallig soorten die, lang geleden, excursies tijdens de maandwisseling van augustus naar september op wijlen De Beer een onvergelijkbare glorie gaven.

Vol van het schouwspel aan gene zijde van de pui begin ik Els omslachtig uiteen te zetten hetgeen Grauwe Vliegenvangers bij mij omwoelen. De meeste verhalen hoorde ze al eerder of kent ze van schrijfprobeersels. In eentje speelde ze zelf een hoofdrol. Lang geleden, toen ze in dit land nog gewoon waren, was een stel in onze voortuin een huishoudentje begonnen. Els betrapte toen een Gaai die bezig was het nestje te verruïneren. Door dat heterdaadje hadden Gaaien het voorgoed bij haar verbruid. Als eerder beëindig ik mijn huldeverhaal met die grauwe vlieg in een zeltogende soloboompje in oktober 1995 in een droge bedding in het eindeloze Damaraland in Noord-Namibië.

De apotheose voltrok zich de volgende dag, vrijdag 2 september. Het op mijn voorstel aanzienlijk vervroegde Kikundikoffie-break tijdstip gaf tijd voor langdurig tuinvogelgenot. Dat hebben we geweten. Direct vanaf de eerste kop was het raak. En hoe! In de vlier zat een vliegenvanger. Geen grauwe maar een bonte, een eerste najaar exemplaar. Vanaf een kale tak ondernam de vogel jachtloopings. Desgewenst kan Els details geven over mijn uitbundig vreugdebetoon. Nog bezig met ordening van de door de bol tollende gedachtenflitsen vloog een Gekraagde Roodstaart de tuin in. Een man. Even later ook een wijfje. De verrukking steeg ten top. Els slaagde erin met haar mobieltje een vaag bewijsplaatje van de man roodstaart te maken. Voor de rest van de ochtend zat ik waakzaam de tuin af te spieden. Tegen twaalven was de balans die bonte vlieg, twee roodstaarten, twee Tjiftjafs en een man Zwartkop. Die bonte vlieg en man roodstaart waren overigens alweer snel foetsie. De vrouw roodstaart bleef een paar dagen hangen. Het aan de lunch voorafgaande glaasje sherry smaakte nog beter dan op andere dagen.

Dit moest een 'fall' zijn, de in het Engelse ornithologische jargon gebezigde uitdrukking voor een plotselinge onderbreking in de stroom 's nachts doorkomende trekkertjes, waarbij vaak weersomstandigheden een rol spelen. Ik herinnerde mij van lang geleden een plotselinge parade van Bonte Vliegenvangers in ons stadstuintje in Rotterdam-Vreewijk. Na een zoektocht in dagboeken kwam ik uit op 30 augustus 1954, op de kop af 68 jaar geleden.

Op de vraag van Els waarom juist onze tuin in de prijzen viel wees ik op de aanwezigheid van de vijver en veel insecten, die aangetrokken werden door de in de tuin liggende weggrottende appels. En dan natuurlijk naar het succes van onze pogingen om er een vogeltuin op na te houden. 'Dus we moeten hier blijven wonen', verklaarde Els, van de gelegenheid gebruikmakend om haar standpunt te onderstrepen in de regelmatig terugkerende discussie of het geen tijd is om uit te zien naar een simpeler behuizing, een debat waarin de standpunten verschillen. Met de heiligverklaring van onze dode vlier en het

statement dat deze desondanks moest blijven staan wist ik van onderwerp te veranderen.

's Middags nam in Hilversumse hoofdkwartier van BRNVARA Jeannette Parramore van 'Vroege Vogels' afscheid. Nico de Haan was er ook. Nog vol van de belevenissen van die ochtend begon ik natuurlijk aan een enthousiast verhaal. 'Bij jou dus ook', onderbrak Nico. Waarna hij een overzicht gaf van zijn recente ongebruikelijke tuinverschijningen in Scherpenzeel.

Weken later vertelde Sander Elzerman mij dat toen rond de voorbije maandwisseling zich op IJsselmonde op ongewone plekken Bonte en Grauwe Vliegenvangers presenteerden, de lokale vogelwerkgroep alle beschikbare leden had gemobiliseerd om in zoveel mogelijk parken en tuinen naar ze te speuren. Daarbij waren aantallen vliegenvangers en andere insectenetertjes vastgesteld waarvan de IJsselmondense vogelaars verbluft hadden opgekeken.

Een kleine veertien dagen later sta ik in de vuurtorentuin van Tarifa, op de zuidpunt van Spanje, een van Europas meest befaamde vogeltrekcentra. Naar het oosten het silhouet van Gibraltar, aan de overkant van de Straat de contouren van Afrika, boven ons twee soorten overtrekkende ooievaars en Dwerg- en Slangenarenden. Door de Straat passerende Audoins Meeuwen en Kuhls Pijlstormvogels. In de tuin een buitelandse Grauwe Vliegenvanger, kwikzilverig oplichtend in de Mediterane zon. Op weg naar een bestemming ergens in het aan de overkant van de Straat liggende continent. Moeiteloos krijgt deze grauwe vlieg mijn meeste aandacht en geef ik hem een virtueel applaus.

Literatuur:

- Campbell, B. & E. Lack. 1985. A Dictionary of Birds. T & A D Poyser. Calton.

••



13. Niet eerder tijdens het broedgeval alarmeerden de Steltkluten zo heftig. Korendijkse Slikken, 8 juli 2022, Gert Huijzers.

Geslaagd broeden van Steltkluut op Korendijkse Slikken

GERT HUIJZERS

Steltkluten worden de laatste jaren in toenemende mate op de Korendijkse Slikken (Natuurmonumenten) en/of de aangrenzende Leenheerenbuitengorzen gezien. Van broeden of een poging daartoe is het nooit van gekomen, in tegenstelling tot andere locaties in de Hoeksche Waard.

Een vluchtige blik op Waarneming.nl levert ongeveer 32 broedgevallen op voor de Hoeksche Waard sinds 1998. Het aantal broedparen is een combinatie van expliciete vastleggingen dat het om een broedgeval gaat en interpretatie van opmerkingen bij de geregistreerde waarnemingen. Bij mij is niet bekend of de Steltkluut voor 1998 ook al tot broeden kwam in de Hoeksche Waard. De soort komt niet ieder jaar tot broeden op ons eiland. Het op

Waarneming.nl eerste geregistreerde broedgeval is in 1999 in het Oude Land van Strijen door Martin Prins. In 2004 broedden er 6 koppels in het Oude Land van Strijen, gevolgd door: in 2008 5 territoria op Tiengemeten, in 2009 nogmaals daar met 6 territoria, in 2011 2 paar op Tiengemeten, in 2012 4 paar op Tiengemeten en 2 paar in Oude Land van Strijen, in 2014 mogelijk 2 paar op Tiengemeten, in 2020 1-2 paar op Tiengemeten en in 2022 de eerste 2 broedgevallen op de Korendijkse Slikken.

Op 1 mei wordt een foeragerend koppel waargenomen in de plasdras weilanden in het westelijk gedeelte van het bekende gedeelte van de Korendijkse Slikken, de voormalige 's Lands Bekade Gorzen. Het perceel wordt kunstmatig plasdras gehouden met 3 zonnepompen van CCHW en 1 van NM, waarbij de sloot in het broedseizoen niet kan afwateren naar de andere sloten van het gebied. Op deze manier is gedurende het gehele broedseizoen sprake van een mooie natte structuur, plassen, goed gevulde greppels, vochtige weide en droge delen om op te broeden. In totaal zo'n 7 hectare, waar veel eenden en steltlopers zich toe aangetrokken voelen. Pachter Henk Melissant

spant zich al jaren in voor deze inrichting, wat de laatste jaren met de plaatsing van de zonnepompen een 'boost' heeft gekregen.

De vogels worden tot 10 mei gezien en lijken daarna vertrokken, tot ondergetekende ze op 18 mei tegenkomt tijdens de weidevogel BMP, maar nu aan de oostelijke zijde van de 's Lands Bekade Gorzen. Het koppel is niet alleen, er is nog een koppel. Beide paren hebben hier gekozen voor het andere plasdras perceel, van circa 3 hectare, met één zonnepomp van NM. Het rechthoekige perceel van ca 150 x 200 meter heeft circa 13 greppels van ruim 100 meter lang, die allen met hulp van de zonnepomp goed gevuld blijven, met in het

ingenomen, zette één van de vogels van beide koppels Steltkluten zich aan de rand van een greppel. Op een dusdanige manier dat er bij beide koppels duidelijke sprake was van het op een nest gaan zitten. Beide nesten lagen direct op de overgang van de vegetatie en het water van de greppels. Op 31 mei is één van de twee paren nog aan het broeden, terwijl van het andere paar man en vrouw aan het foerageren zijn. Niets duidt op pullen. Op 1 juni besluit ik tot een extra check, zowel voor de Steltkluten als voor andere soorten. Al snel blijkt dat het daags ervoor nog broedende koppel nu 2 kleine pullen heeft, die af en toe onder moeders vleugels kruipen. Om de voortgang te monitoren vindt de



14. Eén van de ouders met op de achtergrond de twee pullen. Korendijkse Slikken, 7 juni 2022, Gert Huijzers.

centrale gedeelte enkele plassen en slikkige randjes. De vegetatie is gemiddeld iets minder opgaand dan bij het andere plasdras perceel. Bij dit perceel hebben we volop medewerking van pachter Jan van Bergeijk. De zuidelijke zijde van het perceel wordt begrensd door een voormalige rietheuvel, ideaal om tijdens de telling observaties vanaf te doen.

Tijdens de observaties op diezelfde 18e mei is er geen sprake van alarmerende Steltkluten, hooguit ietwat onrustige Kluten, de rest, Kieviten, Tureluurs, Grutto's en eenden, roeren zich in het geheel niet. Na circa 10 minuten, toen vooral de Kluten de eigen plaatsen weer hadden

volgende controle en monitoring op 7 juni plaats, waar de jongen druk zijn met het foerageren langs de randen van de plassen. Tot mijn verrassing lijkt het tweede koppel een nieuwe poging te wagen. Op een mini-eiland, met wat vegetatie en lijkt het vrouwtje tussen het gras op een nest te gaan zitten. Dit al volop met schermutselingen, met diverse Kluten die daar hun jongen in verschillende leeftijdsfasen hebben lopen. Gaat dit slagen? Nee dus, op 14 juni blijkt het tweede stel vertrokken, terwijl de ouders met jongen er (gelukkig) nog zijn. Tezamen met veel andere succesvolle broedparen, van Kluut, Kievit, Tureluur en



15. Ouders en beide vliegvlugge jongen hebben de broedplaats verlaten. Korendijkse Slikken, 14 juli 2022, Gert Huijzers.

Scholekster, lukt het de Stelkluten om hun 2 jongen vliegvlug te krijgen en worden ze gezamenlijk op 13 juli in de Leenheerengorzenpolder gezien en in het aangrenzende plasdras perceel aan de westelijke zijde van de Korendijkse Slikken. In verschillende opzichten een mooi succes, de werking van de gecreëerde plasdras structuur, de samenwerking met de boeren, de support van CCHW en diverse succesvolle broedsels. De succesvolle broedsels zijn naar mijn mening mede een gevolg van het collectief van alle aanwezige broedvogels, die telkens met succes de overvliegende predatoren weten te verdrijven, inclusief de aan de randen postende Zwarte Kraaien.

••

Alternatieve nieuwjaarsexcursie

MARIANNE VAN DER WAAL

10 Boomleeuweriken die zich prachtig laten zien in een lekker zonnetje; dat is gewoon geluk! En wie had dat verwacht toen we op 24 september met regen vertrokken naar de Maasvlakte?

De weersvoorspelling was niet best, vandaar waarschijnlijk dat de opkomst minder groot was dan we gewend zijn op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar. Maar de thuisblijvers hadden weer ongelijk want op de Maasvlakte en in de duinen van Oostvoorne scheen de hele dag de zon.

Op het verste punt, het zogenaamde “Balcon van Europa”, stond een stevige bries en de hoge golven spatten uiteen op de basaltblokken. Heel veel vogels waren er niet maar de combinatie van natuur en grootschalige industrie zorgde voor een bijzondere sfeer.

Bij de sluffer was dat wel anders, grote groepen eenden en steltlopers bevolkten het dynamische gebied.

Bij het Oostvoornse Meer zwommen zeker 20 Dodaarsjes, sommige nog in gedeeltelijk broedkleed. Twee IJsvogels scheerden langs en landden ergens op een plateautje in het water.

Han spotte er een Bladkoning die de rest van de groep gemist heeft.

Voor mij kwam er wat nostalgie bij kijken. Eind tachtiger jaren heb ik daar in dat meer mijn 2 duikbrevetten gehaald. Als enige vrouw en veertiger met 5 jonge knullen die net uit dienst waren. Ze vonden me toen al een soort moeder die de verstandhouding goed moest houden. Het waren nogal haantjes. Aan het eind waren er 4 jongens + ikzelf geslaagd. Eén jongen redde het niet..... Daar keek ik wel van op!



16. Fotocollage van de alternatieve nieuwjaarsexcursie. Maasvlakte en omstreken, september 2022, samengesteld door Marianne van der Waal.

Het werd tijd voor de lunch. We reden dwars door Oostvoorne richting het oude autostrand en bovenop een duintop zagen we restaurant 'Aan Zee' met inderdaad een prachtig uitzicht

over zee. Er was net een Steppekiek gesignaleerd en de harde kern wilde beslist niet het risico lopen dat we die zouden missen. Dus het werd het terras, prima te doen uit de wind.

De kiek liet zich niet zien.....een verre Visarend met prooi en een overvliegende Havik maakte dat een beetje goed.

Het plan was om na de lunch in de duinen op zoek te gaan naar kleine vogeltjes. Maar Peter en Han klommen eerst naar boven waar je een goed uitzicht had op de omgeving en daar spotten zij een groep Boomleeuweriken. We zagen er 6 op hun gemakje foerageren; wat een schitterende vogels met die oogstreep en hun mooie verenkleed. Toen ze uiteindelijk wegvlogen waren het er zelfs 10! Voor mij het hoogtepunt van de dag.

De wandeling langs de struiken in de duinen leverde prachtige Paapjes, Tapuiten en heel veel Roodborsttapuiten op. Ook Barmsijs, Kneu en Groenling lieten zich zien en er was aanhoudende trek van Boerenzwaluwen.

In zee liep tussen de vele Goudplevieren en Wulpen een Zilverplevier nog helemaal in prachtkleed, ook dat is genieten.....

Zo'n dag vliegt om en voor je het weet is het tijd om naar huis te gaan. Ver voor we Heinenoord bereikten reden we weer in de regen, wat hebben wij geboft!

Wicher heeft de soortenlijst bijgehouden en met 57 soorten waren we dik tevreden.

Zin om volgende keer mee te gaan? Op zaterdag 7 januari 2023 vertrekken we weer naar de Delta (tenzij onvoorziene omstandigheden roet in het eten gooien).

..

“Soft to share !”

GERARD OUWENEEL

Wat er ook aan lovende woorden dan wel kritische aanmerkingen te zeggen zijn over het reilen en zeilen van onze vogels de afgelopen zomer, voor wat Gierzwaluwen betreft was het een topzomer, althans voor mij.

In de eerste plaats kwamen ze toch weer te broeden onder ons Maasdamse dak. Vervolgens was er een hoofdrol weggelegd voor een gierzwaluwhuishouden in de webcam serie Beleef de Lente waarop Vogelbescherming ons onthaalde. En tenslotte gunde dorpsgenote Karin van den Berg mij soms een inkijsje in wat zich afspeelde in haar gierzwaluwkast. Dat kon dankzij de webcam die op vernuftige wijze in haar broedkast was geconstrueerd. Ze mailde die voorstellingen rond onder het tot de verbeelding sprekende kopje 'soft to share'. Waarbij Karin de voorstellingen voorzag van pittige uitspraken, emotionele uitingen van medeleven en eens een malse kritiek jegens in haar ogen wangedrag van het gierzwaluwouderpaar. Die commentaren gaven openhartig inzicht in haar eigen sentimenten jegens de logés.

Ze waren laat het afgelopen voorjaar, die Gierzwaluwen. Zeker indien men tussen 10 en 20 april een dag op de trektelpost Breskens doorbrengt is de kans aanzienlijk het eerste individu van het voorjaar voorbij te zien ijlen. Met Hans Westerlaken stond ik er op 12 april. Bij de ornithologische delicatessen van die dag bevond zich zowaar een Alpengierzwaluw. Maar voor het eerste exemplaar van de 'onze' moest ik wachten tot de 30e april En dat was er maar eentje, een vogel vanaf de Grevelingendam boven de Krammer. Daarmee werd deze weer een 'koninginnedagsoort', een toenaam die ze danken aan het feit dat, een paar majesteiten geleden, veel vogelaars de vrije dag die de oranjefestiviteiten van die datum hen opleverden doorbrachten in het veld, waar ze dan hun eerste Gierzwaluw zagen.

Karin was er vroeger bij. Zij zag al op 20 april een exemplaar door haar straat flitsen. Op 10 mei kon ze de eerste in haar kast welkom heten en twee dagen later nummer twee. Van die vreugdevolle gebeurtenis zond Karin een 'soft to share' beeld, vergezeld van de triomfantelijke ondertiteling; 'Binnen!' Om de intimiteit van haar giertjesvervolgverhaal te benadrukken stond op alle webcambeelden het woord 'bedroom' te lezen.

Bij mij vlogen op 1 mei twee Gierzwaluwen door de straat en zag ik op 8 en 9 mei invliegende vogels bij twee traditionele nestlocaties bij burens. Dat was bij mij pas op 10 mei, hetgeen opnieuw voedsel gaf aan het latent aanwezige minderwaardigheidscomplex dat de nestlocatie die ik te bieden heb eigenlijk maar een tweede keusje voor ze is. En, dat zo zijnde, rijst de vraag of zulks dan te wijten is aan het



17. Ongeduld in de "bedroom". Maasdam, zomer 2022, Karin van den Berg.

afschrikwekkende effect dat mijn konterfeitsel twee meter onder de invliegopening op de hoek van de dakgoot voor ze oplevert. Want, achter mijn bureautje zittend, neem ik regelmatig waar dat een richting invlieggat aanstormende vogel vlak voor die opening toch afzwenkt. Het is een van de zaken die bezighoudt.

Dat zijn meer zaken. Weliswaar bieden die beelden van Karins 'soft to share' en Beleef de Lente mogelijkheid tot een vrijmoedig voyeurisme in het gierzwaluwbestaan, maar

daarbij rijzen tegelijkertijd vragen bij karrevrachten. Ik noem er een paar.

In het fraaie nesttorentje dat in Karins kast verrees waren grasjes en sprietjes verwerkt. Dat is een vreemde zaak voor een schepsel dat nooit op de grond komt. Welnu, alles wat in de lucht dwarrelt nemen ze mee om als bouwstof te gebruiken, tot plastic omhulseltjes toe. Ook was goed te zien hoe er veertjes in zijn verwerkt zijn. Bekend is dat aan de bouw speekselslijm te pas komt.

Dan het gedoe binnen de toch betrekkelijk geringe afmetingen die voor een gierzwaluwkast aanbevolen worden. Het was een carrousel van lichaamsmanoeuvres, waarbij de lange vleugels en staart waarmee Apus apus is toegerust voortdurend in half opgevouwen positie omhoog tegen de kastwandjes drukten, houdingen die de indruk wekken dat deze vogels

van de ruimte hevig te lijden hebben van claustrofobie. Er is meer. Met een ADHD-motoriek pikten ze zich voortdurend in het verenkleeft, waardoor wij ons gingen afvragen of ze last hadden van luis.

Dat Gierzwaluwen ook in de beslotenheid van hun 'bedroom' een ijlbestaan leiden bleek uit Karins van beelden voorziene mail van 20 mei met als ondertiteling 'het eerste eitje'. Twee dag later was het derde er al,

voorzien van Karins tekst; 'where the magic happens'. Consternatie en verbazing gaven de op 22 juni 's nachts om 00.40 uur opgenomen beelden van deining tussen de partners, wildwesttaferelen waarvan Karin suggereerde een soort paringsdans, ondanks dat er toen al een week lang drie jongen waren. De beelden gingen naar giertjesdeskundige Hein Verkade die er een 'overdreven broeddrang' in zag, een situatie waarbij de ouders het elkaar niet gunnen om de jongen te koesteren en zich



19. Knusse boel in de "bedroom" met 5 opeen gepropte Gierzwaluwen. Maasdam, 14 juli 2022, Karin van den Berg.



18. Exemplarisch onderwijs: vrozende ouders in de bedroom en een jong dat zich daarbij geen houding weet te geven. Tafereel op de laatste middag voor het uitvliegen van het laatste jong. Maasdam, 21 juli 2022, Karin van den Berg.

verdringen ze onder zich te nemen. Maar een paar weken later straalde het tafereel in Karins onderkomen weer een volmaakt harmonieus, zij het onrustig giertjesgezinsleven uit. Een 's nachts om 02.12 uur opgenomen beeld laat vijf giertjes zien, opgepropt in het nesttorentje van enkele vierkante centimeters. Alles beweegt hetgeen het idee doet postvatten dat het

echtpaar gierzwaluw met hun kroost met een schoenlepel in het nestkommetje waren gewurmd. Karin gaf als commentaar: 'Lekker knus', vergezeld van de mededeling dat het zo iedere nacht ging.

Een week later was het afgelopen met het droom. Op 20 juli kreeg ik 's avonds tegen negenen Karins hieronder geciteerde mail:

“Nou, het was een zware beproeving gisteren voor de giertjes. De ouders hadden besloten om niet meer te voeren. Heel onhandig met die extreme hitte. Ze gingen 's morgens weg en kwamen 's avonds pas weer terug. Ik denk dat ze stoppen met voeren om de jongen te 'dwingen' om naar buiten te gaan. Rond 19.45 vloog er een jong uit. Twee bleven er achter en lagen voor pampus op de vloer door de warmte. De ouders kwamen 's avonds weer terug en keken totaal niet om naar die twee jongen! Ze gingen samen in het nestkommetje zitten kroelen. Vanmorgen meteen weer gekeken natuurlijk. Om 04.40 is er helaas een jong overleden. Ik denk door hittestress. Want de ademhaling bleef heel snel en na een stuip trekking was het over (zie filmpje). Heel erg zonde zo vlak voor het uitvliegen. De ouders zijn weer vertrokken vanmorgen en ze zijn de hele dag weggebleven. Ik heb het dode jong door het invlieggat weggehaald en zojuist is er weer een oude vogel gearriveerd. We wachten maar weer af.”

Welnu, Karins derde jong vloog wel uit, op de 22e en onder “uitgebreide begeleiding van pa en moe”, zo stelde ze met instemming vast. Het was toen 41 dagen oud en Karin vond dat uitvliegen van de Benjamin haar mooiste verjaardagscadeau. Wél kwam het weer in ere herstelde ouderpaar nog een paar dagen slapen, één nacht zelfs vanaf 22.00 uur tot 13.30 uur de volgende dag. Zo'n uitslaappartij hadden ze wel verdiend, zij het dat Karins webcam registreerde dat het ADHD-slaapjes waren. De oude vogels waren op de 28e respectievelijk de 29e vertrokken.

Nog een aangename kant van deze Gierzwaluw-zomer was dat het 's morgens een paar maal voor mijn huisdeur tot een gierzwaluwoverleg kwam. Karin tijdens haar postronde in bedrijfskleding die haar óók voortreffelijk staat en ik in haastig geïmproviseerd tenue van niet bij elkaar passende kledingstukken – ons pensionado-huishouden pleegt 's morgens maar traag op gang te komen.

En hoe ging het met mijn 'huisgierzwaluwen'? Vroeger dan bij Karin, al op 24 juli waren ze

foetsie. En dat gold voor alle vijf paren in de straat. Er zijn aanwijzingen dat er jongen waren, maar dat weet ik zelfs niet zeker. En vragen bij overvloed. Maar daarvoor behoef ik mij niet te schamen. Giertjesautoriteit Hein Verkade mailde: 'Gerard. hoe meer je ze van dichterbij bezig kan zien, hoe meer vragen er rijzen'. Wij hopen voor 2023 op een herkansing om in ieder geval op een paar vragen antwoord te krijgen. De Gierzwaluw staat wel bekend als de '100 dagen vogel'. Aan die termijn kwam hij bij mij bij lange na niet. Een andere naam is 'duivelsvogel'. Over die naam moet ieder maar een eigen oordeel vormen. Maar bij het bekijken van Karins filmpjes.....!?

••



20. De tweede in de Hoeksche Waard geboren en getogen Zeearend, zojuist geringd, op het nest. Korendijkse Slikken, 11 juni 2022, Arie Benschop.

Zeearenden van de Korendijkse Slikken ook in 2022 succesvol

GERT HUIJZERS

Het zeearendenpaar van de Korendijkse Slikken (Natuurmonumenten) heeft in 2022 weer succesvol gebroed, net als vorig jaar één jong, één van het mannelijk geslacht.

Gedurende de wintermaanden, tot laat in voorjaar, was het gissen of er misschien zelfs een tweede koppel zich zou vestigen. Bijna dagelijks liet een tweede volwassen koppel zich aan de oostelijke kant van de Korendijkse Slikken zien en horen. Iets wat het 'eigen' koppel ook niet ontging, maar die leken het vreemde stel te gedogen. Er was zoiets van een symbolische grens in het gebied, zo ongeveer halverwege de plekken waar beide stellen zich hoog in een boom posteerden. Regelmatig was te zien, dat als één van de bezoekers richting het territorium van de vast bewoners vloog, dat het bijna altijd

direct werd beantwoord en de vogel of beide vogels op de 'getrokken' grens werden opgevangen. Een pracht gezicht, wat vanuit kijkhut 'De Zeemol' goed was te zien, als de vier vogels om elkaar heen vlogen, al dan niet ondersteund met de heerlijk klinkende zeearendengeluiden. In de contacten met Dirk van Straalen bleek al snel dat het om het koppel van de Hellegatsplaten ging. In tegenstelling tot het koppel van de Korendijkse Slikken, zijn deze vogels minder honkvast en maken zeer regelmatig de oversteek zonder zicht op het nest te hebben. Mogelijk is een gebrek aan prooi op de Hellegatsplaten de reden van deze nonchalance, maar op de Korendijkse Slikken zijn ze in ieder geval zeer frequent jagend gezien, dikwijls tezamen met het lokale koppel. Kort voor aanvang van het broedseizoen trokken de vogels zich weer terug op de Hellegatsplaten, waar ze helaas hun 2 jongen niet groot hebben gebracht. Vogelgriep?

De vogels op de Korendijkse Slikken startten 14 dagen later, namelijk op 30 maart. Relatief laat, maar mogelijk een gevolg van de stormen Dudley, Eunice en Franklin die in februari in een paar dagen tijd over ons land raasden. Eunice behoort tot drie zwaarste stormen in de laatste 50 jaren en hield op 18 februari van 15:00 uur tot 2:00 's nachts behoorlijk huis in Nederland. Gelukkig doorstonden de boom, de omringende bomen en het nest de stormen, tot opluchting van de beheerders en volgers, want het ligt daar tenslotte behoorlijk open en het zijn 'maar' wilgen. Het nest was licht beschadigd, voornamelijk aan de bovenzijde, waar het als een warboel van takken oogde. 's Middags vloog het vrouwtje al met een kluit richting het nest, gevolgd door takkentransporten op die en volgende dagen. Niet praten maar poetsen is het zeearendenmotto. Mogelijk dat het geheel toch een eerder broeden verstoorde.

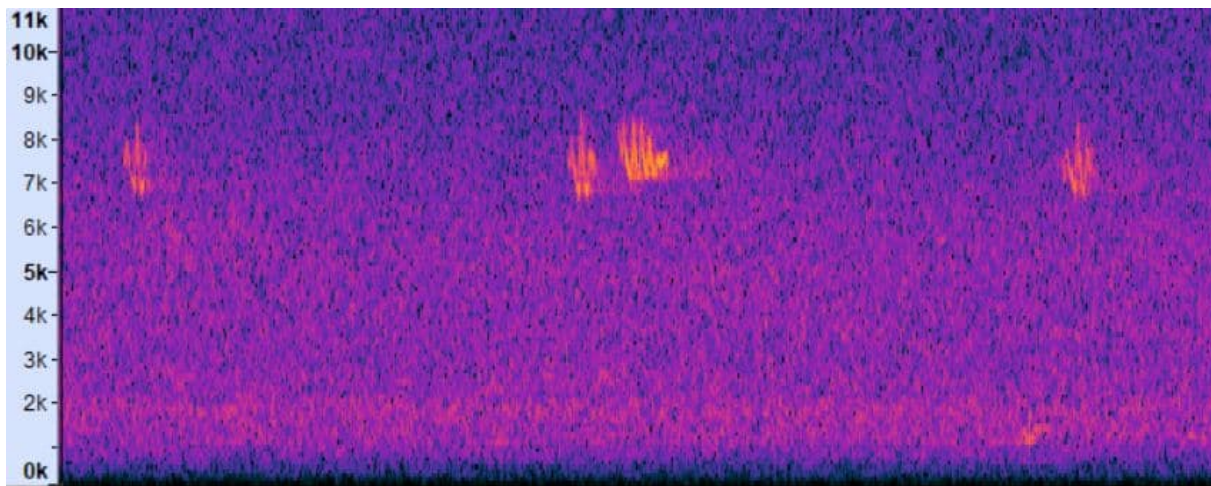
Nadat op 30 maart het broeden was vastgesteld, waarbij ook dank aan medewaarnemers Leo van den Berg en Henk van Leenen, die in de voorafgaande weken het nest ook in de gaten hielden, werd de broedperiode 'op afstand'



21. Jaloersmakend uitzicht vanaf het zeearendnest. Korendijkse Slikken, 11 juni 2022, Arie Benschop.

gevolgd. Voornamelijk om te zien of het broeden niet verstoord werd. Naarmate we dichterbij de verwachte uitkomst uit het ei kwamen nam de onrust en waarnemingsintensiteit bij ondergetekende weer toe. 5 mei was het zover, het vrouwtje zat veel hoger op het nest, om zich later langs de rand te verplaatsen en ogenschijnlijk het jong prooirestjes aan te bieden. De geboorte was dus een feit. Gelukkig groeide het zonder problemen van de vogelgriep op, want op 11 juni kon het door de Werkgroep Zearend Nederland worden geringd, gemeten en gewogen. Het geslacht werd op een man vastgesteld. Op moment van schrijven (30 augustus) zag ik het jong nog vliegen en jagen, dus gelukkig nog steeds van vogelgriep gevrijwaard.

••



22. Opgewonden Vuurgoudhaan omtrent middernacht.

Trektellen op één oor

BERT-JAN LUIJENDIJK

Introductie

Tussen 15 augustus 2022 en 31 oktober 2022 heb ik vanaf mijn woning aan de Anemoonstraat 8 te Oud-Beijerland, gedurende 47 nachten geluidsopnamen gemaakt. In totaal zijn er op deze telpost 340 uren en 55 minuten aan geluidsopnamen verzameld. De opnamen zijn gemaakt met een Tascam DR-100mk III, waarbij gebruik is gemaakt van gepaarde externe stereo-microfoons van het type AOM-5024L-XLR en EM172-XLR. De microfoons werden op de teldagen op een hoogte van circa 7,5 meter op het dak bevestigd. In de regel werden er geluidsopnamen gemaakt vanaf (mijn) bedtijd tot aan de start van de burgerlijke schemering. Telgegevens zijn geregistreerd op www.trektellen.nl.

Van de verzamelde geluidsopnamen zijn sonogrammen gemaakt in het softwareprogramma Audacity. Door middel van het analyseren van de aldus verkregen sonogrammen en, voor zover nodig geacht, het fysiek naluisteren van de opgenomen geluiden, is telkens gepoogd het *aantal passerende roepende vogels* per vogelsoort in te schatten.

Bij individueel trekkende soorten is het daadwerkelijke aantal roepende individuen relatief betrouwbaar in te schatten.

Dit geldt echter niet voor in groepsverband trekkende soorten: bij die soorten is geen betrouwbare schatting te maken van het daadwerkelijk aantal passerende roepende vogels. Waar het gaat om in groepsverband trekkende *non-passerines* is ervoor gekozen om een overtrekkend groepje als één individu te registeren; de onmogelijkheid om in een kakafonie aan geluiden individuele vogels en zelfs contactroepjes afzonderlijk te onderscheiden, laten wat mij betreft geen betrouwbare en consistent toepasbare gedetailleerdere oplossing toe.

In tegenstelling tot bij de in groepsverband trekkende *non-passerines*, is bij de in groepsverband trekkende *passerines* een contactroep in de regel wél afzonderlijk te onderscheiden. Om die reden is bij de in groepsverband trekkende *passerines* verondersteld dat iedere afzonderlijke roep staat voor één individuele vogel.

Kortom: als ik een groepje door elkaar roepende Oeverlopers op het sonogram zie verschijnen, dan gaat dit groepje de boeken in als 1 Oeverloper. Hoer ik echter een groepje Koperwieken overkomen dat 6 roepjes ten gehore brengt, dan worden er 6 Koperwieken geregistreerd.

Binnen de onderscheiden vogelfamilies is telkens gekozen voor een identieke telmethode, zodat de aantallen binnen de families vergelijkbaar blijven. Bij het vergelijken van aantallen tussen families dient echter rekening te worden gehouden met het bestaan van verschillende telmethoden.

De geregistreeerde aantallen zeggen uiteraard niets over het daadwerkelijk aantal vogels dat over de telpost is gevlogen. Dat aantal zal hoger zijn doordat een onbekend deel van de vogels in het korte tijdsbestek van passage geen roep of geen hoorbare roep zal uiten. Ontdekkend zijn in dit verband de ervaringen van collega-teller Joost van Bruggen. In oktober 2021 heeft hij in Arnhem op enkele avonden met behulp van een warmtebeeldkijker het aantal zichtbaar overvliegende vogels – in hoofdzaak lijsters – geteld. Tegelijkertijd maakte hij geluidsopnamen met zijn recorder. Vervolgens vergeleek hij het aantal met de warmtebeeldkijker waargenomen vogels met het aantal op de sonogrammen weergegeven contactroepjes. Uit dit vergelijk bleek dat het aantal zichtbaar overvliegende vogels een factor 10 tot 20 hoger lag dan het aantal op sonogrammen geregistreeerde roepjes.

Resultaten

Omwille van de leesbaarheid van dit artikel ben ik in onderstaande toelichting op de resultaten van de trektellingen voorbij gegaan aan voornoemde weerbarstigheden. De lezer doet er echter goed aan om bij het tot zich nemen van de uitkomsten, de beschreven beperkingen, die inherent zijn aan tellen in het donker, telkens in het achterhoofd te houden.

In totaal werden er in 2022, verdeeld over 54 soorten, 9.180 vogels geregistreeerd. Kwantitatief gezien vond de toptelling van 2022 plaats in de nacht van 19 op 20 oktober 2022; de nacht dat enkele duizenden lijsters de digitale revue passeerden. Maar waar ik overdag van de aanblik van een continue stroom van Zanglijsters intens kan genieten, heb ik dat gevoel nadrukkelijk niet bij het analyseren van door zanglijsterroepjes vergeven sonogrammen. Waar ik wel van kan genieten is een nocmig-

nacht met veel tot de verbeelding sprekende soorten. Zo gezien was de nacht van 3 op 4 september het absolute hoogtepunt van 2022, toen successievelijk een Woudaap, Morinelplevier en Ortolaan roepend langstrokken.

Rallen

Wonend in de nabijheid van “De Boezem” zie ik er vanaf om Meerkoet en Waterhoen te tellen. Zo is Meerkoet jaarrond *by far* de meest geregistreeerde sonogramsoort met overigens een zeer indrukwekkende verscheidenheid in roepjes.

Waterrallen, die niet broeden in “De Boezem”, die tel ik dan weer wel. In 2022 merkte ik 9 maal hun lugubere trekroep op, waarvan maar liefst 6 in de nacht van 22 op 23 september.

Steltlopers

In de kluit overvliegende steltlopers zijn ruiters en plevieren oververtegenwoordigd. In totaal vlogen er dit najaar 78 roepende steltlopers over huize Lujendijk – aanzienlijk minder dan in 2021, toen in een korter tijdsbestek veel meer steltlopers werden gescoord.

Van de 37 genoteerde ruiters is de Oeverloper niet geheel verwonderlijk de meest voorkomende soort: hiervan werden er 25 overvliegend geregistreeerd, met als hoogste nachttotaal 4 exemplaren in de nachten van 23/24 en 24/25 augustus. Andere ruiters passeerden de telpost in bescheidener aantallen: Witgat (6), Groenpootruiter (3), Tureluur (2) en Zwarte Ruiters (1). De altijd weer fijne Bosruiters lieten dit jaar jammer genoeg verstek gaan.

Ook plevieren doen met 19 exemplaren een flinke duit in het zakje van de steltlopers. Bontbekplevieren bleken met 7 exemplaren het meest gul, gevolgd door 4 Zilverplevieren, 4 Goudplevieren, 2 Kieviten en 1 Kleine Plevier. Ronduit opvallend is dat het aantal Zilverplevieren in 2022 gelijke tred houdt met het aantal Goudplevieren, iets wat in 2021 ook al mijn wenkbrauwen deed fronsen, toen het

aantal Zilverplevieren (9) het aantal Goudplevieren (1) zelfs ruimschoots overtrof.

We moeten het nog hebben over onze fraaiste plevier: de Morinelplevier. Deze vloog in de nacht van 24 op 25 augustus belachelijk laag en luid roepend over de telpost, waarbij zelfs de vleugelslagen hoorbaar en op het sonogram zichtbaar zijn. Het tweede exemplaar trouwens voor de telpost, na een eerder exemplaar in augustus 2019.

Primeur – maar beslist geen onverwachte – voor de telpost, betrof een groepje overvliegende Steenlopers in de nacht van op 14 op 15 september. De strandlopers en overige steltlopers waren dun gezaaid met 7 Scholeksters, 6 Regenwulpen, 4 Watersnippen, 2 Wulpen, 1 Regenwulp en 1 Bonte Strandloper.

Meeuwen en sterns

Meeuwen en sterns zijn verrassend zeldzaam tijdens de nachtelijke trektelsessies. In 2022 legden de microfoons slechts één Kokmeeuw en één Zilvermeeuw vast. De passage van één of twee Reuzensterne in de nacht van 24 op 25 september maakte veel goed. Dit betrof overigens het tweede geval voor de telpost, na een eerder geval in augustus 2021.

Reigers

Het mag geen verrassing zijn, dat de bulk van de reigerwaarnemingen ziet op Blauwe Reigers. Vrijwel iedere telling worden ze opgemerkt, waarbij het overigens ondoenlijk is om vast te stellen of het gaat om lokale verplaatsingen of om daadwerkelijke doortrekkers. In totaal werden er in 2022 157 Blauwe Reigers bijgeschreven.

Daarnaast kon de schrijver dezes zich verheugen in de eerste Woudaap en de tweede Kwak voor de telpost. Deze derde Woudaap voor de Hoeksche Waard, vloog over in de nacht van 3 op 4 september, terwijl de Kwak in de avond van 13 september mijn huis passeerde. Een andere altijd welkome passant uit de reigerfamilie betreft de Roerdomp, die in de nacht van 10 op 11 september een afdruk op het sonogram achterliet. Purpersreigers lijken, afgezien van

een nachtelijke waarneming in 2021, het Oud-Beijerlandse luchtruim 's nachts vooralsnog te mijden.

Leeuweriken

Ook leeuweriken laten gedurende de nacht van zich horen. In 2022 werden de roepjes van 15 Veldleeuweriken opgevangen, waarvan 12 in de nacht van 19 op 20 oktober. De tot dusver enige Boomleeuwerik voor de telpost werd opgemerkt in de nacht van 11 op 12 oktober.

Loofzangers

Hoewel loofzangers 's nachts volop trekken, geven ze daarvan zelden acte de présence. In 2022 kon er in september éénmaal een Tjiftjaf en éénmaal een Fitis worden genoteerd. In het holst van de nacht van 17 op 18 oktober trok er een nogal opgewonden roepende Vuurgoudhaan langs; de eerste nachtelijke waarneming voor de locatie.

Lijsters

Europa's herfstnachten worden meest opgeluisterd door de vocale bijdragen van de verschillende leden van de Lijsterfamilie. Zonder hun verschijning zou de nachtelijke najaarstrek veel minder tot de verbeelding spreken: van de in het najaar van 2022 in totaal 9.180 geregistreerde vogels, komen er namelijk 8.534 (93%) voor rekening van deze familie.

De meest talrijke vertegenwoordiger van deze familie is de Zanglijster. De eerste Zanglijster trok op 2 september 2022 over de telpost, waarna er tot en met 31 oktober nog 5.345 zouden volgen. Oktober was de beste maand met in totaal 4.746 exemplaren; alle resterende exemplaren werden opgemerkt in september. De nacht van 19 op 20 oktober bleek voor de Zanglijster de nacht met de hoogste trekintensiteit te zijn met maar liefst 1.887 zanglijsterroepjes.

Ook de inbreng van koperwieken ligt er niet om, daar er tot en met 31 oktober 3.039 roepende exemplaren werden gesignaleerd, waarbij we allemaal weten dat de trek van Koperwieken doorloopt tot ver in december. De eerste koperwiekenroep werd opgetekend in de

nacht van 19 op 20 september – ruim 2 weken later dan die van neef Zanglijster. In de nacht van 19 op 20 oktober bereikte de Koperwiekentrek met 887 roepjes haar voorlopig hoogtepunt.

Bij de Merels gaat het er qua aantallen ook 's nachts een stuk ingetogener aan toe dan bij de hiervoor besproken familieleden, met gedurende september en oktober in totaal 148 roepende exemplaren. 42 daarvan werden gedetecteerd in de nacht van 19 op 20 oktober, wat kennelijk als de beste nacht van het lijsterseizoen moet worden beschouwd. Merels behoren tot de laatkomers van de lijsterfamilie en de eerste vloog dan ook pas op 22 september over de telpost.

Nieuwkomer op de tellijst betrof een Beflijster die in de nacht van 14 op 15 oktober overvloog en daarbij één van z'n kenmerkende vluchtroepjes liet horen.

Vliegenvangers

In tegenstelling tot de zwijgzame *Phyllo's* brengen vliegenvangers gedurende de nachtelijke trek wél een contactroep ten gehore. Daarbij is het tegenwoordig mogelijk om op basis van sonogrammen Bonte Vliegenvangers en Grauwe Vliegenvangers van elkaar te onderscheiden. Dat onderscheid is echter geen sinecure en is alleen mogelijk wanneer de opname veel detail laat zien. Zo migreerden er in 2022 weliswaar 9 vliegenvangers over de telpost, maar slechts 3 daarvan konden op naam worden gebracht. Het ging daarbij om 2 Grauwe Vliegenvangers en 1 Bonte Vliegenvanger. Afgaande op Gerards tuinvogelervaringen elders in dit nummer, zou je trouwens verwachten dat 2022, wat vliegenvangers betreft, voor de telpost een bovengemiddeld jaar moet zijn geweest. Maar niets is minder waar: zowel in 2019, 2020 als in 2021 konden meer vliegenvangers worden geregistreerd.

Van de vliegenvangerfamilie is de Roodborst verreweg het meest luidruchtige lid. Niet alleen overdag – zeker ook 's nachts, zij het dat hun roep dan voor roodborstbegrippen ongewoon

ingetogen is. De nachtelijk trek van Roodborsten begint normaliter al in augustus, maar dit jaar kon het eerste exemplaar pas op 4 september worden bijgeschreven. Vanaf de tweede helft september zijn er bijna geen nachten meer waarin de hoge roep van de soort niet klinkt. Het maximaal aantal Roodborsten, te weten 18 exemplaren, werd ontdekt in de nacht van 24 op 25 september, terwijl het totaalaantal in 2022 127 exemplaren beliep.

Piepers en kwikstaarten

De hoorbare nachtelijke trek van piepers wordt gedomineerd door de Boompieper. De eerste werd genoteerd op 22 augustus en de laatste op 25 september. Het aantal Boompiepers dat per nacht roepend overtrekt is laag; het maximaal aantal bedraagt 3 en de modus ligt op 1. De nachtelijke doortrek bereikte haar hoogtepunt bij het scheiden van augustus en september.

Graspiepers blinken uit door hun afwezigheid tijdens de nachtelijke trektelsessies. Op 22 september trok één exemplaar over de telpost; een unicum in de nog korte historie van de telpost.

Notoire lastpakken betreffen 's nachts trekkende Gele Kwikstaarten. Ik heb sterk het idee dat ze dan vaker dan overdag lagerfrequente roepjes uiten, waarmee het risico op misidentificatie van Ortolanen toeneemt. Waar eerder werd verondersteld dat Gele Kwikstaarten 's nachts niet of nauwelijks trekken, blijkt nu dat deze voorstelling van zaken niet helemaal strookt met de werkelijkheid: Gele Kwikstaarten doorkruisen het luchtruim óók gedurende de nachten. In Oud-Beijerland werden er in 2022 3 waargenomen.

Gorzen

Katalysator van alle recente nocmig-gekte is natuurlijk de Ortolaan. In het najaar van 2022 passeerden maar liefst 7 tot 8 exemplaren de telpost. Op geen enkele andere Nederlandse nachtactieve én dagactieve telpost werd dit aantal in 2022 geëvenaard, laat staan overtroffen. Na het tegenvallende 2021, waarin

de telpost slechts 1 exemplaar kon bijschrijven, was dit een meer dan welkome opsteker.

Groot was mijn verbazing, toen ik in de nacht van 9 oktober op 10 oktober met goed geluk, tussen al de "zieppende" Zanglijsters, een tikkend gorsje opmerkte, wat zowaar een Dwerggors bleek te zijn. Niet eerder werd er in Nederland op een nachttactieve telpost een Dwerggors gescoord en zelfs het aantal Europese nocturnale gevallen kan op twee handen worden geteld. Wel heb ik het vermoeden dat dwerggorzenroepjes alles in zich hebben om – vanwege de gelijkenis van de roep – ongemerkt verloren te gaan in het gelijktijdig optredende zanglijstergeweld.

Saillant detail is overigens dat op de telpost Oud-Beijerland nog nooit een Rietgors is geregistreerd ...

Tot slot

Het doet mij goed dat ik niet meer de enige nocmigger ben in de Hoeksche Waard. Inmiddels is er ook een telpost verrezen in Klaaswaal en zelfs in het centrum van Oud-Beijerland. Beide worden bezet door enthousiaste, jeugdige werkgroepleden, die hun resultaten publiceren op www.trektellen.nl. Ik ben benieuwd welke nieuwe inzichten het Hoeksche Waardse nocmig-ensemble gaat opleveren!

••